

Plaggen op het Otterlosche Zand

Het Otterlosche Zand in Nationaal Park De Hoge Veluwe is een stuifzand dat gekenmerkt wordt door honderden hectaren uitgestoven laagten en enkele overwegend beboste stuifzandduinen. De grindrijke laagten hebben een vergelijkbare flora en fauna als stuifzand, maar zijn stabiel, iets vochtiger en mineralenrijker en groeien daardoor snel dicht. Stikstofdepositie heeft dit proces versneld wat leidde tot sterke uitbreiding van het invasieve mos Grijs kronkelsteeltje (*Campylopus introflexus*). Klassiek stuifzandherstel met als doel actief stuivend zand te maken is in dit terrein niet mogelijk. Toch is het belangrijk om voldoende open zandige plekken te hebben in het terrein, omdat soorten die afhankelijk zijn van ijle Buntgrasvegetaties (*Spergulo-Corynephorum*) en open zand dreigen te verdwijnen. Dit zijn korstmossen als Stuifzandkorrelloof (*Stereocaulon condensatum*) en Stapelbekertjes (o.a. *Cladonia verticillata*) en diverse soorten ongewervelden waaronder Zandoorworm (*Labidura riparia*) en Kommavilinder (*Hesperia comma*). Om dergelijke open plekken te herstellen is in de jaren negentig al succesvol op kleine schaal handmatig geplagd. Nu wordt het groter aangepakt: in najaar 2008 en voorjaar 2009 werd 20 hectare uitgestoven laagte geplagd.

Waar wel, waar niet

De plagplekken zijn gekozen op basis van luchtfoto's waarop precies te zien is welke delen van het terrein vergrast of vermost zijn. Na een veldbezoek en recente gegevens van broedvogelmonitoring en vlinderroutes is vastgesteld welke plekken ontzien moesten worden om schade aan populaties van bijzondere soorten en plekken met stuifzandheide te voorkomen. Dit is uitgevoerd

door de faunawerkgroep van de Vrienden van de Hoge Veluwe en de Universiteit van Amsterdam. In het terrein werd ca 10 cm diep geplagd tot op het blonde zand, waarbij alle organische stof en opgehoopte stikstof zijn afgevoerd. Het verse zand is gelig door aanwezigheid van ijzerhuidjes en hoeft niet bekalkt te worden. Het grootste deel van de plagwerkzaamheden vond plaats in kapvlaktes uit de jaren 1980, op plekken met veel vliegdennenopslag en in vegetaties gedomineerd door Grijs kronkelsteeltje. Ook werden hier en daar vergraste bosranden geplagd om mycorrhizapaddenstoelen een kans te geven.

Veel, maar kleinschalig plaggen

Hoewel de totale geplagde oppervlakte met 20 ha erg groot lijkt, gaat het maar om 6% van het totale stuifzandlandschap in het gebied. Luchtfotoreeksen laten zien dat de vegetatiesuccessie van open zand tot bos 30 tot 50 jaar duurt. Door jaarlijks 2 tot 3% van het begroeide stuifzandterrein te plaggen, kan een stabiele balans tussen de verschillende successiestadia worden bereikt. Hierbij is de ontwikkeling van nieuw vliegdennenbos beperkt mogelijk. Ondanks het grote oppervlak is gepoogd de maatregel kleinschalig uit te voeren door in smalle stroken te plaggen.

De totale kosten voor het plaggen bedroegen ca € 3000/ha. Een deel hiervan werd terug-

verdiend door hergebruik. Zo werden de plaggen ter plekke gezeefd en de plantenresten tot compost verwerkt.

Verwachte resultaten

Pioniersoorten als Buntgras (*Corynephorus canescens*) vestigen zich pas na enkele jaren. Plagwerkzaamheden uit begin jaren negentig laten zien dat kenmerkende korstmossen zich pas na 10 jaar vestigen. Zelfs dan zijn nog open zandige plekken beschikbaar. Door de afgenomen stikstofdepositie is de verwachte duurzaamheid nu vermoedelijk groter: pas over vele decennia zal dezelfde plek weer geplagd moeten worden.

Voor de monitoring van de effecten van het plaggen wordt in ieder geval gebruik gemaakt van de reguliere inventarisaties door de Vrienden van de Hoge Veluwe. De vegetatieontwikkeling in stuifzanden kan ook gevolgd worden met luchtfoto's. Voor het volgen van de terugkeer van kenmerkende soorten korstmossen, paddenstoelen en kleine ongewervelden is nog geen monitoringplan opgesteld. Momenteel wordt een algemene handreiking opgesteld voor de monitoring bij stuifzandherstelprojecten door het OBN-deskundigenteam Droog Zandlandschap op basis van deze en andere maatregelen in stuifzanden.

Drs. L.B. Sparrius

OBN-stuifzandonderzoek, Universiteit van Amsterdam

Nieuwe Achtergracht 166, 1018 WV Amsterdam
e-mail: l.b.sparrius@uva.nl

R. van de Vegte

Nationaal Park De Hoge Veluwe, bedrijfsvoering
Apeldoornseweg 250, 7351 TA Hoenderloo
e-mail: vegte@hogeveluwe.nl

Plaggen op het Otterlosche Zand met kraan op rupsbanden.

Bij het plaggen worden stroken tot vijftien meter breed gemaakt. Plekken met bijzondere soorten worden ontzien.

Bosranden met veel Bochtige smeile (*Deschampsia flexuosa*) worden geplagd (foto's: L.B. Sparrius).